

к дифференцированным тарифам. Более того, как показывает мировая практика, все страны стремятся к дифференцированию тарифов по периодам времени. К примеру, самые сложные дифференцированные тарифы Франции на сегодняшний день являются самыми совершенными.

- 1.Безкоровайна С. В. Методологія формування цінової політики підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – №6. – С.31-34.
- 2.Волконский В.А., Кузовкин А.И. Оптимальные тарифы на электроэнергию – инструмент энергосбережения. – М.: Энергоатомиздат, 1992. – 183 с.
- 3.Герасименко В.В. Ценовая политика фирмы. – М.: Финстатинформ, 1995. – 192 с.
- 4.Дейли Джон. Эффективное ценообразование – основа конкурентного преимущества.: Пер. с англ. – М.: Изд. дом «Вильямс», 2004. – 304 с.
- 5.Ерухимович И.Л. Ценообразование. – 2-е изд., стереотип. – К.: МАУП, 1999. – 108 с.
- 6.Желтякова И.А., Маховикова Г.А., Пузыня Н.Ю. Цены и ценообразование. – СПб.: Питер, 2001. – 112 с.
- 7.Иваниенко В.В. Ценообразование. – Харьков: ХГЭУ, 2002. – 168 с.
- 8.Кальченко О. Цінова політика і стратегія підприємства в системі маркетингу // Сіверянський літопис. – 2003. – №4. – С.190-192.
- 9.Смеян Ю. Ціни та ціноутворення // Галицькі контракти. – 1998. – №16. – С.125-131.

Получено 30.01.2008

УДК 332.122

Т.П.ЮР'ЄВА, канд. екон. наук, І.В.ПОКУЦА

Харківська національна академія міського господарства

ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОЦІНКА РІВНЯ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ВІДТВОРЮВАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Обґрунтовується необхідність оцінки рівня територіально-відтворювального потенціалу регіону, досліджуються фактори, що впливають на економічний потенціал регіону.

Підвищення ефективності економіки України постійно вимагає вдосконалення методів економічного аналізу процесів відтворення ресурсного потенціалу та продуктивних сил регіонів. Формування понять „регіон” і „територіально-відтворювальний потенціал регіону” як об’єктів управління з боку держави зазнало еволюції і до цього часу розглядається у багатьох аспектах. Воно ототожнюється з адміністративно-територіальними кордонами і традиційно розглядається як сфера впливу місцевої влади. З кінця ХХ - початку ХХІ ст. змінюється сама парадигма регіональної економічної політики управління територіально-відтворювальним потенціалом. На зміну традиційним теоріям регіонального розвитку приходять концепції міжрегіональної конкуре-

нції, інноваційно-орієнтованої регіональної політики, транснаціональної інтеграції. Тому питання визначення регіонального економічного потенціалу, розробка методів оцінки територіально-відтворювального потенціалу регіону в розвитку народного господарства в цілому, та за окремими галузями, ще не має одностайного трактування у наукових колах і потребує подальшого дослідження й вирішення.

Починаючи з середини ХХ ст., вітчизняні та зарубіжні вчені присвячують свої праці дослідженню питань визначення і оцінки рівня територіально-відтворювального потенціалу регіону. Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання існуючої проблеми і на які спираються автори, свідчить, що особливу увагу цьому питанню приділяють у своїх наукових працях та останніх публікаціях такі вчені, як Є.Бойко, З.Герасимчук, М.Долишній, В.Хайкин, В.Максимов [2, 3, 5-7] та ін.

Насамперед, виникає необхідність в уточненні самого поняття «регіон». Нормативно-правове визначення терміну «регіон» дає Закон України [1], де «регіон» – це територія Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя. Але, якщо розглядати існуючі в економічній літературі основні підходи до визначення поняття «регіон» і враховувати вказані вище його характеристики, можна сформулювати цілісне економічне бачення цього поняття, що базується на узагальненні та систематизації його ознак.

Регіон – це територіально-цілісна частина країни, яка відрізняється своєрідністю природного середовища, що зумовлює тип та структуру економіки, і характеризується своєрідним співвідношенням різних галузей господарства, глибокими та різноманітними зв'язками між ними, закінченим циклом відтворення, спільними рисами історичного розвитку, виробничими навиками, соціально-культурними традиціями населення, функціональними особливостями (спеціалізацією), які виділені за сукупністю цих ознак в адміністративну одиницю та підсистему соціально-економічного комплексу країни. Економічний потенціал регіону – це сукупна здатність наявних у межах регіону економічних ресурсів забезпечити виробництво максимально можливого обсягу матеріальних благ і послуг, що відповідають потребам суспільства на даному етапі його розвитку [4].

Узагальнюючи визначення територіально-відтворювального потенціалу регіону, що наводяться у вітчизняній і зарубіжній економічній літературі, пропонується наступне визначення цього терміну.

Територіально-відтворювальний потенціал регіону – це сукупність ресурсних підсистем регіону, що відповідають територіальним відтворювальним циклам. Відтворювальні цикли – це економічні про-

цеси, що постійно відновлюються та забезпечують безперервність функціонування складових елементів регіональної господарської системи і їхніх взаємозв'язків. З поняттям «територіально-відтворювальний потенціал» тісно пов'язано поняття «територіально-виробнича система», що є головною його складовою. Таким чином, розгляд процесу відтворення на регіональному рівні дозволяє виділити ряд ключових позицій для рішення конкретних проблем, поставлених у ході дослідження, а саме:

- виділення відтворювальних циклів;
- визначення кількісних та якісних критеріїв оцінки стану відтворювального процесу;
- забезпечення управлінської діяльності територіальних і муніципальних органів влади процесами відтворення;
- визначення економічних інтересів суб'єктів відтворення.

Оцінка відтворювального потенціалу можлива лише з визначенням потенціалу територіально-виробничих систем регіону – тобто виробничих комплексів, що являють собою цілісну сукупність виробництв одного напрямку, сполучених між собою елементами спільної виробничої інфраструктури й організаційною системою управління господарством.

Наукова складність процесів моделювання відтворення і розвитку територіально-виробничих систем обумовлена не лише необхідністю залучення великих масивів інформації, але й недостатньо досконалим економіко-математичним забезпеченням моделювання великих економічних систем. При моделюванні і управлінні процесами відтворення у територіально-виробничих системах, головну увагу доцільно приділяти двом важливим аспектам: узагальненню результатів аналізу дії різноманітних чинників на економічну поведінку територіально-виробничих систем та обґрунтуванню вибору методів управління просторовим розвитком і відтворення територіально-виробничих систем [2].

Під оцінкою територіально-відтворювального потенціалу регіону слід розуміти визначення його величини у вартісному вираженні в розрізі його складових елементів. Соціально-економічний розвиток регіонів України в умовах трансформаційного періоду буде визначатися ефективністю використання економічного потенціалу певної території.

Оцінку потенціалу регіону необхідно проводити, враховуючи наступні чинники: природно-географічні; демографічні; економічні – спільність народногосподарських завдань, особливості виробництва (власні регіональні умови відтворення валового суспільного продукту,

відтворення основних фондів, формування доходів населення та їх товарного забезпечення, джерела капіталовкладень та витрат на утримання невиробничої сфери, спеціалізоване господарство, його комплексність, тісні внутрішньорайонні й міжрайонні економічні зв'язки, відносна повнота та замкненість виробничих циклів); адміністративні; політичні; соціологічні; історично-культурні (рисунок).

Чинники, що впливають на оцінку потенціалу регіону

Таким чином, у якості основного параметра оцінки результативності функціонування регіональної економічної системи вітчизняними вченими [4, 6] пропонується використовувати показник обсягу валового регіонального продукту. Відсутність такого показника в офіційних статистичних джерелах примушує здійснювати практичні розрахунки за допомогою показника валової доданої вартості. Для рішення проблеми оцінки окремих локальних потенціалів (трудоного, інвестиційного, природно-ресурсного та ін.) можна запропонувати два методи: метод виробничих функцій і метод факторів виробництва.

Отже, наступним завданням розв'язання проблеми оцінки економічного потенціалу на регіональному рівні є розробка і обґрунтування єдиної системи показників, що дозволяють оцінити територіально-відтворювальний потенціал регіону в цілому, та по окремих його складових локальних потенціалів.

1.Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України від 8.09.2005 р.№2850-IV //

[http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

2.Бойко Є.І. Концептуальні засади моделювання просторового розвитку територіально-виробничих систем // Регіональна економіка. – 2007. – №1. – С.124-131.

3.Герасимчук З.В. Організаційно-економічний механізм формування та реалізації стратегії розвитку регіону. – Луцьк: ЛДТУ, 2002. – 166 с.

4.Давискиба К.В. Економічний потенціал регіону та його ефективне використання в умовах ринкової трансформації: Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.10.01. – Харків, 2005. – 20 с.

5.Долишній М.І. Актуальні завдання інтенсифікації соціально-економічного розвитку регіонів України // Регіональна економіка. – 2007. – №1. – С.7-17.

6.Максимов В.В. Методологія оцінки та забезпечення ефективного використання економічного потенціалу регіону: Автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.10.01. – Донецьк, 2002. – 38 с.

7.Хайкин В.Г. Методологія формування виробничого потенціала при реконструкції и обновлении сложившейся застройки крупного города: Автореф. дисс. ... д-ра екон. наук: 18.00.04. – М., 2007. – 39 с.

Отримано 15.01.2008

УДК 330.131.7 : 622

В.І.ОШУСТ

Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Аналізується та узагальнюється зміст і сутність понять, які використовуються в управлінні ризиками, наводиться їх класифікація.

Управління ризиками в діяльності підприємства – це теоретичне обґрунтування підходів до управління ризиками підприємств і розробка науково-методичних рекомендацій щодо їх застосування.

Ризики в значній мірі впливають на фінансові результати господарської діяльності підприємств, звідси виникає потреба в створенні відповідних механізмів управління ними.

Головна мета даного дослідження – аналіз та уточнення змісту і сутності понять, які використовуються у процесі управління ризиками, узагальнення підходів до класифікації ризиків та їх управління.

Походження терміну “ризик” є грецьке слово *risikon*, *risa* – скеля. З італійської мови *risiko* – небезпека, погроза; *risicare* – лавирувати поміж скель. У французькій мові *risque* – погроза, ризикувати [1].

У роботі А.П.Альгіна [2] поняття ризику розглядається набагато ширше, тобто як діяльність, пов'язана з подоланням невизначеності у ситуації з неминучим вибором, у процесі якого є можливість оцінити ймовірності досягнення передбачуваного результату, невдач та відхилень від поставленої мети.

На думку Є.С.Стоянової, “економічний ризик” – це ймовірність виникнення збитків або недоотримання прибутку в порівнянні з про-